

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Suomen vetovoimatekijöiden tiedostaminen ja markkinointi on tärkeää, jotta Suomi ei jää tulevaisuudessa toiseksi houkuttelevuudessa muille maille.

Miten selonteon tekemisessä on otettu huomioon edellisten kuntakokeilujen tulokset?

Korkeakoulujen pitää lisätä opiskelijoiden suomen opetusta englanninkielisissä ohjelmissa ja ottaa työelämäjaksoilla erityisesti huomioon suomen kielellä työssä selviäminen opiskelijan ja työnantajan näkökulmasta.

Työhön Suomeen rekrytoitaville pitäisi mahdollisesti jo lähtömaassa aloittaa perehdytys työelämään ja työntekijöiden oikeuksiin hyväksikäytön ehkäisemiseksi.

Suomi voisi rekrytoida kolmansista maista paikan päällä hoitajia esim. Filippiineiltä, Etelä-Amerikasta tai Kuubasta, missä on myös lääkäreitä. Suomen kieli koulutettaisiin jo lähtömaassa tasolle, joka mahdollistaa jatkamaan opiskelua omaehtoisesti.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Kuntouttava työtoiminta tulisi olla mahdollista kotoutuja-työnhakijoille joilla on ko. palvelutarve. Muussa tapauksessa heille pitäisi järjestää sosiaalista tai muuta kuntoutusta enne työnhaun alkua. Työkokeilumahdollisuuksia yhdistyksissä pitäisi kartoittaa ja edistää etenkin alkuvaiheessa, kun ei ole riittävää kielitaitoa työelämään. Työkokeilujen kokonaiskestot voisivat olla perustellusta syystä pidempiä, vaikka yhdelle työnantajalle ne rajattaisiin 6 kuukauteen.

Kuntakokeilun ulkopuolelle jäi TE-toimiston yrityspalvelut. Yrityspalvelujen osaamista ja työnvälitystä maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi on syytä kehittää, samoin vastaavaa toimintaa kuntakokeilun puolella.

Onko yleensä mahdollista nopean työllistymisen lyhyt koulutus ja työssäoppiminen suomen kieltä taitamattomalle vai liittyykö tavoite paremminkin englanninkielisiin työympäristöihin? SIB-kokeilua on kyllä syytä hyödyntää, tähän asti toiminta Rauman suunnalla on ollut vaatimatonta.

Ammatillisen opetustoimen henkilöstön kielitietoisuuden lisääminen on hyvä tavoite ja se auttaa mm. maahanmuuttajien koulutuksen valintahaastatteluissa.

Mallit työllistymistä edistävien palvelujen ja suomen opiskelun yhdistämiseksi ovat tarpeen polkujen nopeuttamiseksi.

Kotouttava sosiaalityö kunnassa sekä siihen resurssointi keskittyy paljolti oleskeluluvan saaneisiin turvapaikan hakijoihin ja kiintiöpakolaisiin. Monella muullakin maahanmuuttajalla on tarvetta sosiaalityöhön ja erityisesti varhainen puuttuminen ja tuki auttavat osallistumaan kotoutumispalveluihin täysipainoisesti.

Talent Boost-hankkeen pitäisi ottaa paremmin huomioon työnhakijana olevat korkeakoulutetut ja antaa tukea työmarkkinalähtöisen osaamisen kehittämiseen ja sopivien työpaikkojen löytymiseen koko Suomesta.

Tukitaso työttömyydestä riippumatta 50 prosenttiin on hyvä ajatus, mutta miten toteutuu yhdenvertaisuus?

Työpaikka Suomi olisi hyvä väline, mutta millainen käyttöaste on ollut tähän asti ja miten saada työnantajat hyödyntämään tätä palvelua?

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kun kotoutumiskoulutusta odotetaan, pitäisi hyödyntää muita palveluja. Niitä on vaikea löytää suomen ja mahdollisesti vielä englannin kieltä taitamattomille tai luku- ja kirjoitustaidottomille. Toivottavasti kuntakokeilussa on mahdollista käyttää tähän ohjaukseen aikaa. Odotusajat vaihtelevat, kilpailuttaminen aiheuttaa viivettä. Sopimuksen mukainen minimiryhmäkoko aiheuttaa odotusta. Peruspolkua tarvitsevia löytyy nopeimmin riittävästi kotoutumiskoulutuksen aloitukseen.

Esikotouttava velvoittava toiminta jo vastaanottokeskuksissa on tavoiteltava asia, mm. vapaaehtoistyö tai palkkatyö ja vaikuttava suomen kielen opetus. Myös lukutaidottomien pitäisi aloittaa heti.

Vastaanottokeskuksessa olisi hyvä kartoittaa maahanmuuttajan valmiudet työllistymiseen ja opiskeluun ja ohjata hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen, jossa tuetaan suomen oppimista. Tästä on hyviä kokemuksia.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

On hyvä, että perustutkintokoulutukset alkavat OPVA- eli opiskeluvaiheita tukevilla opinnoilla. Näin varmistetaan se, että maahanmuuttaja valmistuessaan on oppinut ja pysynyt mukana opetuksessa eikä saa todistusta ”armovitosella” jolloin osaaminen ei mitenkään riitä työmarkkinoille. Ns. YTO-aineet ovat olleet kompastuskivenä monelle.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Koko perheen huomioiminen kotoutumissuunnitelmassa (ja monialaisuus heti) edistää kaikkien perheenjäsenten kotoutumista samanaikaisesti omassa kotoutumisprosessissaan. Jos toinen vanhemmista on työnhakijana ja toinen hoitaa kotona perhettä (yleensä nainen), pitäisi mahdollistaa myös naisen kotoutumisen liikkeellelähtö. Onko tutkimuksia kuinka paljon kuluu aikaa ennen kuin maahanmuuttajien kulttuurilliset asenteet ovat muuttuneet esim. perheen rooleista tai viranomaisten luotettavuudesta.

Lastenhoitojärjestelyt kunnassa ei saa olla esteenä osallistumiselle johdantojaksolle ja kaikkien kunnan hallintokuntien oltava mukana mahdollistamassa osallistuminen. Johdantojakson sisältöjen kolme kohtaa ovat erittäin hyvät.

Tiiviimmän seurannan ja vaikuttavuuden parantamiseksi ohjaus kotoutumiskoulutukseen voisi olla moduleittain ja jatko seuraavaan moduliin suunniteltaisiin edistymisen ja mahdollisten oppimisen/opiskelun esteiden mukaan. Tämä edellyttää että vaihtoehtoisia palveluja ja tukea on tarjolla.

Hidas polku pitäisi nykyisessä muodossa ja pituudessa korvata enemmän eri alojen työelämään orientoituneella toiminnallisella kotoutumiskoulutuksella, missä voisi suorittaa jo osatutkintoja valmiuksien mukaan. Nykyisin hitaan polun tulokset ovat kauttaaltaan heikkoja. Saavutettu kielitaito jää liian heikoksi ja vaarana on syrjäytyminen.

Mitä tarkoittaa ikä kotoutumisohjelman pidentämisperusteena, voiko näin yleistää?

Kotoutumiskoulutusten työelämäjaksojen vaikuttavuus on erittäin tärkeää. Kouluttajan pitää asettaa tavoitteet ja huolehtia että niihin sitoutuvat myös opiskelija ja työnantaja. Tavoitteiden pitää olla opiskelijan ammatillisen suunnitelman mukaiset eli oman ammattialan mukaisia todellisia mahdollisuuksia edistää työllistymistä. Kotoutumiskoulutusten työelämäjakso on monelle ensimmäisiä kosketuksia työelämään. Samoin työnantajalle voi olla ensimmäinen kokemus maahanmuuttajasta. Työpaikalla lopulta punnitaan onko maahanmuuttajan suomen kielen taito riittävä.

Maininta vapaan sivistystyön joustavuudesta omaan tahtiin aiheuttaa kysymysmerkkejä. Kuinka pitkään lukutaito-koulutus voi jatkua? Mitä, jos opiskelija ei lainkaan edisty, lukutaidottomalle on vaikea löytää vaihtoehtoista palvelua. Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksesta tulevat eivät läheskään aina ole valmiita kotoutumiskoulutuksen hitaalle polulle. Kouluttajien (lukutaito- ja kotoutumiskoulutuksen) vuoropuhelua opiskelijoiden valmiuksista pitäisi lisätä.

Kotoutumis- ja lukutaidon koulutuksissa oppimisvaikeuksien arviointi ja tuen järjestäminen on tärkeää. Rahoitus 100 % pitäisi selkeästi korvamerkitä lukutaito-opetukseen, jotta kunnan sivistystoimi ei ohjaa rahoitusta muualle. Nykyisellä opetuksella lukutaitokoulutus ei anna riittäviä valmiuksia siirtyä hitaalle polulle. Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla ei ole valmiuksia velvoittaa oppilaita osallistumaan eikä opettajille ole pätevyysvaatimuksia. Yksilöidyt tavoitteenasettelut seurantoineen eivät ole toteutuneet ja kesto venyy loputtomiin. Pitäisi olla välitilinpäätös jatketaanko lukutaitokoulutusta.

Kunnan pitäisi järjestää osa-aikaista vaikuttavaa kotoutumiskoulutusta niille maahanmuuttajille, jotka eivät kykene osallistumaan kokoaikaisiin palveluihin tai kokoaikatyöhön, mikä on TE-toimistojen edellytys työttömänä työnhakijana ololle. Kuntoutuksen ja kielikoulutuksen yhdistäminen on välttämätöntä, heikko tai kokonaan puuttuva suomen kielen taito ei saa olla este palveluille. Kolmannen sektorin tarjoamat opiskelumahdollisuudet eivät ole kovin vaikuttavia, koska velvoittavuutta ei ole.

Kaikilla alueilla ei saada riittävän isoja nykyisten ryhmäkokovaatimusten mukaisia ryhmiä omakieliseen orientaatioon.

Tilapäinen oleskelulupa (B) on ongelmana palveluihin osallistumiselle. Olisi hyvä saada muutos siten, että tilapäisen oleskeluluvan haltija saisi työmarkkinatukea, kun hän osallistuu kotoutumiskoulutukseen tai omaehtoiseen päätoimiseen kotoutumiskoulutukseen. Muuten he jäävät työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Aikuisten perusopetus maahanmuuttajille on hyvä koulutus, tarjontaa on esim. Rauman seudulla ainoastaan Eurajoella ja on erittäin vaikea saada perheellisten naisten kulkemaan sinne.

Kotoutumiskoulutusten päättöarvioinnin hankinta ulkopuoliselta toimijalta on kannatettavaa. On tullut sekä opiskelijoilta että yhteistyötahoilta ajoittain palautetta siitä, että todistukseen merkitty suomen kielen taso ei vastaa todellisuutta.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Työperustaisesti, etenkin suorittavaan työhön tulleet maahanmuuttajat tarvitsevat työpaikkasuomea ja muuta tietoa yhteiskunnan eri osa-alueilta toimijuutta ja osallisuutta vahvistamaan. Muuten he saattavat olla vaarassa joutua hyväksikäytetyiksi tietämättömyytensä vuoksi. Lisäksi koulutuksella voidaan saada työhön tulleet perheineen jäämään tänne pysyvämmiin. Yksi tiettyyn työhön/työpaikkaan tähtäävän nopean täsmäkoulutuksen uhka on se, että maahanmuuttajan lähtökohdat myöhemmin kouluttautua tai yleensä osallistua yhteiskunnan toimintaan jää heikoksi.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Kotoutumisentukena.fi-verkkopalvelu on vielä suhteellisen tuntematon, markkinointia pitäisi huomattavasti lisätä. Kotoutumisessa erittäin tärkeässä roolissa olisivat järjestöt ml vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet, jos alueen mahdollisuuksista olisi kattavammat tiedot ja niihin ohjattaisiin. Kotoutumisen alkuvaiheessa tarvittaisiin tähän keskittynyt koordinaattori.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Eri väestöryhmien vuorovaikutus, verkostojen muodostuminen ja vastaanottavuus on ensiarvoisen tärkeää. Ennakkoluuloton kanssakäyminen luo turvallisuutta ja maahanmuuttajien itsensäkin mukaan ystävät ovat erittäin tärkeä osa kotoutumista.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta on syytä parantaa. Onko tutkimustietoa miten tuloksiin on vaikuttanut se, että toteutetaan kaksi opetustuntia päivässä etänä verrattuna aikaisempaan seitsemään opetustuntiin lähiopetuksessa?

Kolmas sektori tukee maahanmuuttajien osallisuutta, tuottaa käyttäjälähtöisiä palveluita ja kulttuuritoimintaa. Etuna on helppo lähestyttävyyys, vertaistuki ja "kriittinen ääni".

Myllykoski Päivi
Satakunnan TE-toimisto